

Jaarverslag Kerkuilen op de Bevelanden 2015

De klimaatverandering pakt voor veel planten en dieren slecht uit, maar tot nu toe niet voor de kerkuilen. Betrekkelijk warme winters, een groot aanbod van muizen en een warme zomer zijn ingrediënten voor een goed uilenbroedseizoen en betere overlevingskansen voor de jonge uilen. Arnold van Vliet van de "Natuurkalender", die alle veranderingen door het klimaat in de flora en fauna wereld minutieus vastlegt meldde midden deze herfst dat het opnieuw, voor het vierde jaar op rij, een goed mastjaar (bomen met veel vruchten) is met als gevolg dat het volgende jaar (2016) opnieuw een goed muizenjaar zal worden.

Het lijkt wel of heel Nederland verlangt naar een "Elfstedentocht" maar dat geldt niet voor alle uilenbeschermers in Nederland. Want 6 weken strenge vorst met eventueel ook enkele weken sneeuw veroorzaakt een grote sterfte onder de uilen en dan speciaal voor de kerkuilen. Maar ik wil de pret van al die schaatsers niet bederven dus mocht er dan in de komende winter toch een Elfstedentocht mogelijk zijn, dan hebben 3 muizenrijke jaren er mogelijk voor gezorgd dat een groot aantal kerkuilen zo'n strenge vorstperiode zullen overleven.

Het jaar 2015 was dus zo'n muizenrijk jaar maar door een koud en droog voorjaar kwam het broedseizoen laat op gang. Enkele kerkuilen trokken zich niks aan van de weersomstandigheden en zijn toch al vroeg gaan broeden terwijl de grootste groep leek te wachten op beter weer. De eerste jonge kerkuilen op punt van uitvliegen werden al op 18 mei geringd, deze jongen waren begin april al uit het ei gekropen, maar de meeste jonge uilen werden pas in juli geringd, dus zij kwamen pas in mei uit het ei.

Het is bekend dat in een goed muizenjaar kerkuilen grote nesten leggen, 8-12 eieren is dan normaal. Gezien de kleinere nesten met gemiddeld 4 jongen per nest in het voorjaar van 2015 klopte het verhaal van die muizen niet helemaal. Het vermoeden bestaat dat, ofschoon de muizen massaal de winter hadden overleefd, het koude en droge voorjaar toch voor een terugval in het muizenstand heeft gezorgd. Kerkuilen weten van te voren feilloos hoeveel voedsel beschikbaar zal zijn tijdens het opgroeien van de jongen en passen daarop het aantal eieren dat ze leggen, aan.

Jonge kerkuilen komen om de beurt met een dag verschil uit hun eieren, waardoor er een behoorlijk leeftijdsverschil ontstaat tussen het oudste en het jongste jong. Bij gebrek aan muizen worden de kleinsten vaak in een later stadium gedood en aan hun broers en zussen opgevoerd. Dit jaar is dat bijna nergens gebeurd, ook de allerkleinsten wisten te overleven. Bij het ringen van jonge uilen worden ook meteen de vleugels opgemeten waarmee de geboortedatum kan worden bepaald en het gewicht zegt iets over het voedselaanbod. Over het algemeen hadden alle jonge kerkuilen bij de meting een hoger lichaamsgewicht dan gemiddeld in andere jaren, dit had zeker ook te maken met het geringe aantal jongen in de kasten.

Met dat resultaat was het te verwachten dat de uilen nog wel een tweede keer zouden gaan broeden maar dat viel tegen. Maar in 10 kasten kon een tweede broedsel worden vastgesteld. Dat heeft enerzijds te maken met het gegeven dat er niet door alle controleurs een tweede controleronde is gemaakt en anderzijds met de weersomstandigheden en de hoeveelheid muizen die nog beschikbaar was. Want alle fruittelers en agrariërs hebben natuurlijk vanaf het voorjaar veel energie gestoken om de muizenplaag te bestrijden. Ook kwam het voor dat sommige kerkuilen pas in september hun éérste legsels hadden, die hadden het voorjaar kennelijk overgeslagen.

Alle gegevens van de broedsels zijn door alle controleurs ingevoerd op de nieuwe nestkaart Ap van Sovon, ontwikkeld door Mario Aspeslagh.

De cijfers van 2015: er zijn nu totaal 182 nestkasten beschikbaar op Noord en Zuid-Beveland, die zijn allemaal door 14 nestkast controleurs bekeken, soms zelfs twee keer of meer. De controleurs in 2015 zijn dezelfde mannen als die in 2014 in het jaarverslag zijn opgenomen.

In 10 kasten werd de aanwezigheid van kerkuilen geconstateerd, waar evenwel geen broedsel in is gevonden. In 38 kasten is met succes gebroed, van de eerste broedsels zijn 70 jongen geringd en van de 2^e broedsels zijn er 15 jongen geringd. Het aantal uitgevlogen jongen ligt hoger, ten eerste omdat er bij enkele controles werd geconstateerd dat de jongen al uitgevlogen waren en ten tweede omdat niet bij alle jongen de ringer is besteld en ten derde omdat er ook kerkuilen 'wild' broeden dus niet in kasten. Waarschijnlijk moeten er nog ongeveer 30 jongen bij het aantal van 85 worden opgeteld. (In 2014 zijn er vermoedelijk 140 jonge kerkuilen uitgevlogen)

Regelmatig worden er timmerdagen georganiseerd, de meeste controleurs blijken ook handig met gereedschap en zo worden in eigen beheer kerkuilkasten in elkaar gezet. Het hout wordt door middel van sponsoring aangeschaft. Dank gaat uit naar de Formido bouwmarkt van Burgh-Haamstede, waar we al enkele jaren het hout tegen kostprijs kunnen kopen en het op maat gezaagd wordt aangeleverd. Dit jaar kreeg de kerkuilwerkgroep een grote partij hout van Bouwcentrum de Jager Tolhoek

uit Goes, dat van te voren op maat was gezaagd, hiervan kunnen we in de nabije toekomst 20 kerkuilkasten maken.

De inzet om de, in het verleden veel te hoog geplaatste kasten en daardoor onveilig bereikbare nestkasten, te verplaatsen, heeft in de afgelopen vijf jaar geleid tot het verplaatsen van ruim 50 kerkuilnestkasten. Dat project is inmiddels afgerond en onze dank gaat hierbij uit naar onze controleurs die dat mogelijk hebben gemaakt met enige hulp van het bedrijfsleven dat ons gratis hoogwerkers beschikbaar stelde.

Er komen na elk artikel in de krant over de uilenbescherming aanvragen voor nestkasten binnen. De kerkuilwerkgroep hanteert een terughoudend beleid in het plaatsen van nieuwe nestkasten. Ieder jaar zijn er van de 180 beschikbare nestkasten gemiddeld 'maar' 40 bezet, dus er is nestgelegenheid voor kerkuilen voldoende beschikbaar over heel Noord en Zuid-Beveland. Hierbij moet ook rekening gehouden worden met het werk dat daarmee gemoeid is, 14 controleurs gaan één tot drie maal per jaar op bezoek bij 180 adressen waar nestkasten zijn geplaatst.

Een bijzonder verhaal over het redden van een aantal jonge kerkuilen die door het verwijderen van een asbestendak hun warme nest dreigden te verliezen, is geplaatst op de site van de Vogelwerkgroep: www.vwgdebevelanden.nl, waar ook alle voorgaande jaarverslagen van de kerkuilenwerkgroep te lezen zijn. Op de foto de betreffende geredde uiltjes net voor ze uitvlogen.

Vanaf 2011 zijn er op de Bevelanden al 369 kerkuilen geringd, voornamelijk gaat het dan om jonge uilen in de nestkasten maar soms lukt het ook om een volwassen uil te ringen. In de kast van de Kinderboerderij in Goes was het mogelijk om een volwassen uil te pakken en haar ring af te lezen. Het ging om een volwassen uil met jongen die vorig jaar in Yerseke was geringd als nestjong. Meestal kunnen ringen alleen afgelezen worden wanneer de drager er van dood is.

Peter Boelee ringt een jonge kerkuil

Veel jonge kerkuilen komen al in de eerste maanden na het uitvliegen om, voornamelijk als verkeerslachtoffer. De vinder kan het ringnummer via internet doorgeven aan het vogeltrekstation: www.griel.nl en krijgt vaak per ommegaande de gegevens van de overleden uil. Ook de ringer krijgt daar bericht van. Hier volgen wat data van gevonden uilen, het aantal kilometers dat de uil heeft afgelegd tussen de ringplaats en de vindplaats en de verstreken tijd tussen het ringen en de vinddatum:

5 km in 114 dagen, 6 km in 1360 dagen (3 jaar), 12 km in 12 maanden, 16 km in 1,5 jaar (van Nisse naar Hoek), 6 km in een maand tijd, maar soms heeft er opeens één zin om naar Parijs te gaan: ringnr. 1094 Geringd op 29 mei 2015 als nestjong en 5 maanden later dood gevonden, was per ongeluk opgesloten geraakt in een schuur in een dorpje in Frankrijk, 218 km van Oudelande verwijderd, deze reiziger was pas 6 maanden oud.

Op de Bevelanden maar ook elders in Nederland wordt geëxperimenteerd met kerkuilnestkast modellen. We maken onderscheid tussen een kerkuilenkast die los in een boerenschuur op een balk staat en een nestkast die tegen een invliegopening van de wand van de schuur is geplaatst. Dit laatste gebeurt steeds vaker omdat het niet altijd gewenst is om kerkuilen los in de schuur te hebben. Strengere hygiënische regels omtrent de opslag van consumptieproducten laten niet toe dat er zich dieren in de schuur ophouden. Ook zijn ze niet gewenst wanneer er caravans of andere luxe goederen zijn opgeslagen. Kerkuilen poepen witte flatsen die moeilijk te verwijderen zijn. In die gevallen wordt er voor gekozen om de nestkast zo tegen de wand van de schuur te zetten dat de uilen van buitenaf meteen in de kast terechtkomen. Het nadeel is dan wel dat de jonge uilen zonder eerst hun vleugels te kunnen oefenen meteen de buitenwereld induiken met alle gevolgen van dien. Ze zijn dan vaak niet in staat om meteen goed te kunnen vliegen en zitten open en bloot onder de kast op de grond of in een struik, de kat heeft een makkie.

Om die reden zijn we begonnen met een experiment, we hebben een plank geplaatst onder het vlieggat. Maar omdat we het daarmee makkelijker maken voor roofvogels om vanaf de plank de jonge kerkuilen iets aan te kunnen doen, klappen we de plank pas op wanneer de jongen 40 dagen oud zijn. Aan de vleugelafdrukken op de wand van de schuur boven de plank was te zien dat ze meteen goed gebruik van de plank hebben gemaakt voor het doen van vlieg oefeningen.

Zo zijn we nu ook van plan om rondom de nestkasten die los op een balk in de schuur zijn geplaatst een soort bordes te maken, zie foto Engels model, zodat de jonge uilen terwijl ze nog niet goed kunnen vliegen, uitstapjes buiten de kast kunnen maken, zoals ook te zien is op dit You tube filmpje:

<https://www.youtube.com/watch?v=xsZUydMS45E>

Rest mij van deze gelegenheid gebruik te maken om te laten weten dat ik door omstandigheden heb besloten mijn taak als coördinator van de kerkuilwerkgroep te beëindigen. Voorlopig zal deze taak door Hans Molenaar worden overgenomen, hij heeft al enige tijd geleden ook mijn taak als regio coördinator overgenomen. Ik wens Hans veel succes, het zal een makkelijke taak worden omdat hij beschikt over een fantastische groep controleurs, die met veel inzet de kerkuilen op de Bevelanden beschermen.

20 november 2015 Peter Boelee (scheidend) voorzitter Kerkuilwerkgroep de Bevelanden

